

ЭДЖГО БАЙСНИ ТЕЕГТ

Комсомольск урдны болн ода

1950 джил, эджго эрм цагъян кобдад, З-н шавр гер, тенгэс дотр, нбкдасн тасрад, кинесдж йовх оньгыц көвтэй, баравь энд-тенд ўзгддг билэй. Мана теегт ўвл ямаран болдгын кенд болвчн медглдажаан, болв 1950 джилин ўвл цуг ўвлас ик гидг зудта болла.

...Одэр, гентки тенгэг-газр хойр ниилсн мет харнхыг таг сохр болад, салькин шуук-рдж шүрүлкэд, азллад, кеер йовсн мал-күн угаг байрнасын салгыд, ик аюл болдж, түрэснин. Тийгэд, Черноземельск район уга билэй. Тер учрата, тасралтан уга байрн газрин гардвар уга боладчн тер аюлд ик түрвр гарснин. Юнъгад гихлэй, ўвлзх малмудла, газр болгын нас тедниг асрх улс ирхэс биш, гардачнр ирдг уга билэй. Дакад хоор-хоорндан хошмуд залгылдан бас уга байсан.

Тер тоотиг тоолад, Партийн Правительств Хар-газрин тал-дуундн центр гаргыджа, райо тогтахын гидж шинэснин. 1951 джил түрүн тосхачнр ирдг, ода байсан Комсомольскин байрнад палаткс татад, эклдэж селэ байсан. Эн ахр цагин дотр Комсомольск бсэдэл, бргдажа, бдр ирвэс саахрэлдэй. Эндр одр болхла Комсомольск эврэнд дундин школта, мал бсгачирин 90 күүкд-кбвд байгыд, сургыуль сурдг интернатта, 2 сай 300 миньгын арслын монгыр байрдсан "больничный городок" (тийгэд бахтаж селэнд ўлс нераднэ) 33 күн байгыд, эмнэлгэ авдг больництэй, амбулаторта, рентгеновск кабинеттэй, тбрлгын отделенеттэй. Дакад болхла хальмур-ханайди гемин боли эдл-ахугын корпуста, эврэнд гаражта. Городок центральн отопленеттэй, водопроводта боли электрическ герлтэй.

Оли келин-эмтнэй иньглгүйн

Одгэ цагт советин эмтэ КПСС-н ХХ-ч хургин шиндермүл күцэхэр зүткдэж байцхэн.

Черноземельск района күч-кёлчир цуг советин оли келин-эмтэ Алдр Октябрин 40-н джилин бснг ўзмджа кевэр тосхар зүткдэж байсан.

Хальмг таньгыч тогтнаас нааран брэл джил-болов. Эн ахр цагин дотр мана Комсомольск селэнд ик гидг хуврлт болв. Харь ирдэх ўлс ордг гер уга байсан, эндр болхла цугъар шиншин герт ордг, патрэг тетгэв. Тер тосхлтд багчул килмдже тэй кевэр орлца. Болдырев Саша, Баркаев Коля хойр кобдлмшир болдж, тосхлтин управленьд коблан. Одрийн зураг 175-180 процент күргдэж күцэхэн. Альдн болв чигн цугъар ни-ниинцнгүй ювхана.

Леня Мирзиев боли Толя Компонов хойр хальмг, орс Стеценко Толята хамдан кобдлхэн. Эн болхла саанэр кобдлмши кесн deerэн, сан кевэр ўрлдаж, района культурин Герин дун-бийгүн кружокст орлцд, концерт ўзулдаж, күч-кёлчир эмтэд сергмдже тэй амрлт огххэн.

Хальмг Толя Компонов Флорова Нина гидг орс күүктэй иньголд, нег-негндэн дурлцах. Районэ күч-кёлчирин күцэхч комитетин Советин кобдлаж Воробьевы Лиза боли хаалг яслгына участкин бухгалтер Сангаджиева Бося хойр эркн сан ўурмуд болв. Хувц-хунр уйдг мастерскойд кобдлдг Воробьевы Таня боли Мукебенова Дуся хойр кобдлштэн кинэн кевэр, оньглдже кобдлаж, селэнд ўлст хувц-хунр уйхларн ўзмдже тэй кевэр.

Комсомольскд эмтэ байдг гермүд бэрлгынд ик оньг ёггднэй. Ганцхн эн джилд 8-д патртэй 2-д давхр хойр, добрвагыд патртэй 4 боли хошагыд патртэй 30 гер байрдва.

Селэнд эмтэ бдр болгын кино хэллэй, культурин Герт дуулдг-биийдг эврэй улсн гаргыд концерт ўзцхэн. 12.000 дегтэртэй библиотек бас теднэ олзллгынд байсан.

Од 150 ормта зуна кинотеатр боли район универмаг бэрлдажаан. Шин джилдэй авн Хойчин Герт гилж 350 ормта гер бэрхвдн. Дакад болхла, района лавк хот-хоолин, эдл-уушин, дегтэрмүдийн боли нань чигн лавк байцхэн. Хойр давхр, саахн гидг шин, района күцэхч комитетин Советин гер байрдва. Селэгэйн саахрэлхин толд ўгчъар күч-кёлчир шунцхана. Зуг эн хавр 12000 кок мод тэрвдн. Партийн боли правительств шиндвэрэй мана селэнд турбагыр 48 километр газрас ўс оруулхд 5 сай арслын монгын байцхэн күцэхч темдлгэв. Турбасны цугъар күрч ирв. Эн джилдэн тер тоог кобдлшиг тогсахэр зүткдажаан. Одгэ цагт болхла МЖС, совхоз болгын цугъар Комсомольска телефона залгылдата.

Тер тоог цугъар мана партийн боли правительствин, оли-эмтэнин толд, сан-саахн, цевр-цер культурин амрлгын джиргытэй байтхэй гисн зокалин аши болдажана.

Тегэд чигн эджго эрм цагъян кобдад дунд, элдэв саахн района центр—Комсомольск эндр дүнгэдэх, маньгэдур балгын болхынчн лавта.

У. ЧИМИДОВ,
района күцэхч комитетин Советин
ахлаачин даруу.

Мини күцл

"Комсомольск" гидг селэнд
Күрч нег ўзнав, Го уульцарнь иновад
Гольш багчудин гэхэнэй.

Энъэр сан нер
Эздүн хэгэдэй олдж,
Седвартгэ шунмгъя
Сургыульчир
Садар энгүйн кеерүлдэж.

Нэрхи шилвта модд
Намрийн сальканд нэхэнд, Бичрмүд хоорндан шимнэдэж
Бички эздүдэн күлэнэ.

Саахн молдуд кобрэн,
Санагъян бича зовти,
Савгэр бичринт ийозурт
Сергнэй иньгүйд саналдх.

"Комсомольск" гидг селэнд
Күрх нег санатав,
Халуч багчудин күцэсийн
Халалж ханх күцлтэй.

КОЛАН Сандж.

Элст эндр

ЗУРГТ: балгына гостиницын гер.

Е. Шараповин фото.

Урчудин ўг

Коммунистическ парть боли Советск правительств сүүлин джилмүдтэй, урдк-урдкаас давуулгыар тосхлтийн кобдлшиг, нег ул ёмтэ байдг гермүд тосххд онц ик оньган бгцхэн, юнъгад гихлэй, эдл-уушарн, баг-эдэри элвг, эрдм-сургыулярн бодлсн советск оли ёмтид ўэлвг, саахн гермүд керглгдажаан. Тер учрар бидн, урчудин тоотиг кедж-хүцэдэй оли-эмтэдэн бгх болдажаан.

Мана тосхачнин урна бригаде мел хальмгууд. Энд заагт урдны таегин керм ювулдаж ювсн, комбайнер Сергей Очиров, тракторист Убуш Бурзиев боли нань чигн улс урчуд болдж кобдлжэхэн. ёмтэ байдг гермүд хэтэр болсар, газрун ирсн хальмгууд түрүзүлдүү болад, тосхач улс уга болхла, энд бийсинн дуарар сүк, алх гарган авч, урчудла зерглэж, урна кобдлши кецхэн.

Мана урчуд заагт шунмгъя кевэр кобдлж, наадк ўлст ўзмдже болджах Бурзиев У., Бачаев А., Дорджеев Б. Энд бдр болгын зурагъян 1.5 холвандын күцэхэн. Ирснэйн нааран бидн нээмэг ёмтэ патртэй, хошагыд давхр 2 гермүдиг, малан оруулх сарлагын байрд, чилгэдэй, ёмтэ ордг олцхав.

Бидн, урчуд, цугъар Алдр Октябрин 40-ч джилин бснг ўзмдже тэй кевэр тосхин толд социалистическ дэргэдэй делгээрлдэж, ёмтэ байдг гермүд тосхлгыг чаньгэдэж, парть боли правительств ирх 10-12 лжилд, байх гермүдэй ёмтэ түрдигиг ўруулхын гисн шиндвэрэй урмд авч, зурагъян цагасын бин күцэдэж, 1,5-2 холвандын күргх бидн гидж ўгэн бгчнайвди.

Мандж БУРИКОВ,
урчудин бригадир.

ХАР-ГАЗРИН

Мана Черноземельск район болхла—Хар-газрт ирдг ўзлэдг колхозмудин малин хотл болдажана. Тер малмуд дулагъар боли цатхлын ўзлэдэг ѿнгийн кевтэн мана белдэрэс күхх зөвтэй. Тегэд чигн бидн малин хаша-хаац байрд боли хот-хоолинь белдхд ик чинр ѡгнайвди.

МЖС-мүд боли совхозмуд август сард 574500 гектар газрт Ѹвс хадхасн, 474668 гектар хадв, терүнэй 511668 центнер Ѹвс хурав. Цуг ўрдк джилмүдэй ѿлдсн ѿвстагъян Хар-газрт 783700 центнер Ѹвс белн байсан.

Сан ўзмдже тэй кевэр, Ѹвс хадлгында Комсомольск МЖС-ин колектив (директоры ѿ Тарасов, парторганизацийн сеглэгрын ѿ Шаталов) шундэж кобдл. Хадх 80.000 гектар газрин ормд 101837 гектар, эс-гидж 129,3 процент күцэхэн.

Черноземельск совхоз 36000 гектар хадхин орчд 46449 гектар хадад, цугын хурадж авб.

Малин эдл-уш белдлгынд механизаторуд ўзмдже тэй кобдлши кэцхэн. Комсомольск МЖС-ин тракторист В. И. Деличев 34 бдрин дунд 2086 гектар газрт Ѹвс хадад, мааджурдад, ковыглов. Тер МЖС-ин тракторист ѿ Ледовская "Беларусь" тракторар 43 бдр 2600 гектар газрт Ѹвс хадж, мааджурд. Черноземельск МЖС-ин тракторист И. Н. Най-

денов "Беларусь" тракторад, 2474 гектар газрт 500 тонн Ѹвс устглдэж МЖС-ин тракторист ѿ Ге гектар, Продовск МЖС Меркулов А. М. "Белар 3510 гектар хадхав.

Одгэ цагт болхла мал селэнд эдл-ахун специал мудин боли совхозмудин гынд сан белдэр кехэс болдажана. Тер тоог эв-аргъян, эрдм-медрээн шунх зөвтэй.

Мана хобчир килмдже тэй бсглгынд боли эдл-уу гынд сан гидг дилгэр байрд, зиндельский" гидг совхс Павел Никитич Павленко хобнэй 141 хургъ, ах хобдэг шиндсн. "Черноземельский" сэхд ўзлэлдгэд белдэр кев, бригадсиг ўвлэй боли эрт гъулхин тускар районийн активин хург кев.лан 17 кат боли кошаар гидж шиндсн.

Партийн активин хург 3-д дулан катт совхозд б

